

ΠΡΟΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ

Τοῦ κ. Γ. ΣΙΔΕΡΗΣ

Μερικά εἶδη τοῦ νέου ἑλληνικοῦ θεάτρου φανήκανε γιὰ λίγων καιρῶ καὶ ὀστερα γράψανε τὸ Κωμειδῶλλον π. χ., τὸ Δραματικὸ εἰδῶλλον Ἔργα δὴλ. σὺν τῶν «Καπετάν Γιακουμῆ» ἢ σὺν τῶν «Ἀγαπητικῶν τῆς Βοσκοπούλας» δὲν ξαναγραφήκανε. Μπορεῖ βέβαια νὰ παίζονται καμμιά φορά καὶ τώρα, τὸ εἶδος ὅμως αὐτὸ εἶνε πιά νεκρὸ. Πάντως αὐτὰ τὰ ἔργα γινήκανε κλασσικά.

Ἡ Ἐπιθεώρηση διως πρωτοπαρουσιάσθηκε σύγχρονα σχεδὸν μὲ τὰ δύο παρὰ πάλω—τὴν τελευταία θεατικαία τοῦ 19ου αἰ.—καὶ ὄχι μόνον ζεῖ, ἀλλὰ καὶ κυριαρχεῖ καὶ βασιλεύει καὶ παίζειται, τίς περισσότερες φορές ἢ ἐπιτυχία. Καὶ χωρὶς νὰ φαντάζεται κανεὶς πὼς λέει προφητείας, θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηρίξει πὼς ἡ Ἐπιθεώρηση εἶνε πιά γιὰ τὸν τόπο μας ἕνα εἶδος πού δὲ θὰ πεθάνει, ἐπειδὴ στηρίζεται σὲ κάτι πού μᾶς ἀρέσει νὰ τὸ βλέπομε στὸ θέατρο, ἐννοῶ στὴν ἐπικαιρότητα, στὴν πὸ ζωντανὴ μορφή της.

Δὲν ἄγνοοιμε, φυσικά, τὴ «Βαβυλωνία», πού ἐκφράζει μιὰ κάποια ὀρασμένη ἐποχὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ σὲ 1836, καθὼς τὸ σημειώνει στὸ σχετικὸ βιβλίον τοῦ ὁ κ. Κ. Μπίρης. Ὅμως τὸ γεγονός τῆς πολυγλωσσίας ὅπως εἶνε στὴν πρῶτή μας πρωτεύουσα στὸ Ναύπλιο, καὶ πρὶν γραφτεῖ ἡ «Βαβυλωνία» καὶ μετὰ διως ἡ συρροὴ τῶσαν «Ἐλληνας» πού μιλοῦσαν λογιῶν—λογιῶν γλωσσικὰ ἰδιώματα ἦταν μιὰ πραγματικότης τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη γιὰ τὴν ὅποια μιλάει ἡ κομπαιμιμένη αὐτὴ κωμῆδια, μὲ τὴ ζωντανία τῆς ἐπικαιρότητας. Τὰ ἀξιόλογα κωμειδῶματα πού ἀναφέρουμε, ὁ «Καπετάν Γιακουμῆ» καὶ ὁ «Γενικὸς Γραμματεὺς» σατυρίζαν τὸν κοινοβουλευτισμὸ.

Ἡ Ἐπιθεώρηση διως ἀγαπᾶται τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο σημεῖο τοῦ χρόνου, μέσα στὸ ὅποιο γίνεται κάτι, πού αὐτὸ τὸ ἀρπάζει ἀμέσως θερμῶ, καὶ τὸ σατυρίζει καὶ μὴ κάνει νὰ τὸ προσέχοιμε, νὰ τὸ ἀγαποῦμε σὺν ἕνα καλλιτεχνικῶ στοιχείῳ, καὶ γι' αὐτὸ νὰ τὸ χειροκροτοῦμε ὅπὸ τὰ βῆθη τῆς καρδίας μας.

Ἡ μονὰς εἶναι τὸ «νοῦμερον» ἢ βῆση δὴλ. Πρὶν ὅμως φανερῶς ὡς μιὰ ἐχρηστικὴ ὄντοτητα, τὴν ὀστερα τὴν ἐπικαίρει τῶν καθημερινῶν γεγονότων τῆς ἕκταναν μερικῆς ἑλληνικῆς μονόπρακτες κωμειδίας, μικρὰ σκετσάκια, πού διως τὰ παίζανε δραματικῶ θεατικῶ καὶ πού τὰ δημοσιεύανε ἀμέσως οἱ συγγραφεῖς τους, ἐνὸ σήμερα μερικὰ νοῦμερα πού εἶνε ἀπείρους καλύτερα, τὰ χαϊρόμαστα στὴν παράστασι μόνον καὶ ὀστερα τὰ ἐχνοῦιμε.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ἄμεση ἐπικαιρότητα εἶνε ἡ οὐσία τῶν ἐπιθεωρησιακῶν ἔργων, οἱ μονόπρακτες κωμειδιῶλες πού ἀντικαθίστανται στὴν ψυχὴ τοῦ κοινοῦ διὰ ἀργότερα πρόσφερε ἡ Ἐπιθεώρηση, δικαίως θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθοῦν οἱ πρόγονοι της.

Ἐκεῖνος πού τίς πρωτόγραφε εἶνε πάρα πάλω γνωστός καὶ τὸν ἀγαπήσανε ὁ Ἕλληνας ὅσο κανέναν ἄλλο ποιητῆ: Εἶνε ὁ Γ. Σούρης.

Οἱ τέτιες του κωμειδίας, τὰ σκέτις του, πού θὰ τὰ ἐκτέλοῦσαν σήμερα ὁ μακαρίτης ὁ Μάνος Φιλιππίδης, ὁ ἄλλομῆντος, ἢ ὁ Κοκκίνης, γράφθηκαν κατὰ τὸ 1880-81.

Ἐπε γράφει ἄκομη κι' ἄλλα μικρὰ θεατρικὰ ἔργα μὲ τὸν «Ἐπιτροπὸν» (Σοφ. Ταβουλάρη, Σπυρ. Ταβουλάρη, Γ. Νικηφόρος). Ἀς βάζοιμε καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἡρωικῶν αὐτῶν πού τὰ πρωτοπαίζανε, εἶνε ὄραιο νὰ δειγνοῦμε σθεασμὸ στὴ μνήμη τους.—Τὸν ἄλλο χρόν, σὲ 1881, παίζειται «Ὁ ἀποχαριτωμένος» (Ἐλένη Κοτοπούλη, Δημ. Κοτοπούλης)—τότε πήραμε πάλω τὴ Θεσσαλίαν—καὶ σὲ λίγο πού τελείωσε ἡ ἀνακατάληψη παίζειται ἡ «Ἐπὶ ἀνοβος» (Ἐλένη Κοτοπούλη, Σπ. Ταβουλάρη). Σὲ λίγο ἐξοπάει μιὰ ἐπιδημία τύφου, ὁ Σούρης γράφει τὴν «Ἐπιδημία» (Γ. Νικηφόρος, Ἐλ. Κοτοπούλη, Ἰωάννα Νικηφόρος, Σπ. Ταβουλάρη, Π. Λαζαρίδης). Κάτι παραχῆ γίνεται στὴν Ἀγγυτῶ Ἰσοῦ καὶ ὁ «Ἀρομπῆς» (1882). Στὰ 1884 δημοσιεύονται κάτι φορολογικὰ νομοσχέδια, νὰ κι' ἄλλο σκέτις «Ὁ Ἀναπαροχιδιάδης» (Δ. Ἀλεξιάδης, Φιλ. Βοναστέρα, Γ. Χρυσάφης). Ἡ ρουσοφιλία σατυρίζεται μὲ τὸ «Ἄν ἔχεις τὰ προσόντα» (1885, Σπ. Ταβουλάρη, Ἐλ. Χέλημ, Π. Λαζαρίδης). Ὁ καινοῦμερος ἐκλογικὸς νόμος βρίσκει τὸ μεπλῶ του μὲ τὴν «Περιφέρειαν» (1886, Π. Λαζαρίδης, Σπ. Ταβουλάρη, Ἐλ. Χέλημ, Ἀν. Λαζαρίδου, Π. Ρουσσος, Ι. Δρακίκης, Δ. Κοτοπούλης). Ἀληθεία ξεκαριδοτικὴ κωμειδία εἶνε ἡ «Περιφέρειαν».

Ὅλ' αὐτὰ εἶνε χαριτωμένα, εὐθυσία, ὄσκα, εὐγένεια καὶ ἡ ὀσάτρω τους δὲν σοῦζει, εἶνε ἐν' ἐπιθετικῆ εἶνε σὸν τ' ἀθάλα λογοπαίγνια πού τὰ λέει γι' ἀνθρώπους πού ἀγαποῦσι, ἀνάμεσα σὲ κύκλο ἀνθρώπων ἐπισης ἀγαπητῶν καὶ σεμνῶν.

Εἶνε γραμμένα σὲ στίχο, στὸ δεκαπεντασύλλαβον πού ἔχει καὶ ὀμοιοκαταληξία (δυσ-δυσ στίχοι «δεκαπεντασύλλαβον δίστιχο»).

Ἡ γλώσσα του ἀπλή, ἄν καὶ ὄχι καθαρὸ δημοτικῆ. Ὅταν ἀκούτε σήμερα δεκαπεντασύλλαβους καὶ ὀμοιοκαταληξίαι στὴν Ἐπιθεώρηση καὶ ὀταν ἐπετιέται καὶ καμμιά ἑλληνικοῦδρα, νὰ θυμῶσατε πὼς αὐτὰ ἔλα εἶνε ἡ κληρονομία πού τῆς τῆς ἔφερε ὁ Σούρης, ὀσὸς πού πρῶτος αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ σατυρίζοι τὸν θεατρικὸν τὸν τ' ἀμέσως ἐπικαίρει γεγονότα τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς.

Ἀν ὀσὲ τύχει κανεὶν' ὀπὸ τὰ ἔργα πού σημειώσαμε, ρίχτε πού μιὰ συμπαιθητικὴ ματιά. Τὰ ἔργα αὐτὰ θὰ βάλανε μόνον τίς βάσεις τοῦ θεάτρου μας, δὲν εἶνε μὲ κωμειδίας μὲ ἱστορικὴ σημασία, ἀλλὰ ἔργα μὲ ζωντανία πού καὶ σήμερα διαβάζονται μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση.

Θὰ θέλατε νὰ δείτε καὶ μερικὸς του στίχους; Εἶνε ὀπὸ τὴν «Ἐπιδημία». Τούς λέει ὁ Καρβοποτασκιοῦμεν, τὸ κύριον πρόσωπον εἶνε οἱ τελευταῖαι τῆς κωμειδίας: «Σταθῆτε... σὺν νὰ μοῦρχειται μὲ» στὸ μυσλὸ μου ζάλη Νά! Νά! Ὁ τόφος μὲ κτυπᾶ βαρεῖα εἰς τὸ κεφάλι,

Μοῦ ἔρχεται ντελιρῖο, παραφορά, μανία.
Νά! βλέπω τίς δεξιέμαις καὶ τὰ ὀραγώγιε, καὶ βλέπω μέσα στὸ νερὸ κεφάλι, πόδια, χέρια, ποκάμισα καὶ σῶβρακα, τσουρπία καὶ τομπήρια, παπούτσια, βουτηχρία, λογιῶν—λογιῶν σκουλήκια, κουνούπια, φύλλους καὶ κοριούς καὶ γάτες καὶ παντικά, ζῶα μεγάλα καὶ μικρὰ, μωρηγία καὶ κωνάρους, καμηλίας, βόδια, ἀζῶα, μουλάρια καὶ γαϊδάρους.
Νά! βλέπω κι' ἕναν ὀσκόρα κι' ἕναν κλητῆρα γορῶ καὶ μοῦρχειται διαθέσις μεγάλη νὰ τὸς δειρῶ...»

ΓΙΑΝ. ΣΙΔΕΡΗΣ